

Jaarrede

Mijnheer de Voorzitter van de Jonge Balie, mevrouw de Deken, collega's en confrères, geachte genodigden, gefeliciteerd met het 17e Lustrum van de Jonge Balie Den Haag!

WORDT HET NIET TIJD VOOR EEN EUROPESE ORDE VAN ADVOCATEN?

In deze rede vandaag onderzoek ik of het nodig is om een Europese Orde van Advocaten op te richten.

Maar eerst: mijn dank gaat uit naar de Jonge Balie voor de uitnodiging om dit jaar de Sluitingszitting te mogen uitspreken. Het is een grote eer voor mij.

Deze rede zie ik ook als een afsluiting van een periode van 15 jaar, waarin ik met mandaat van de Haagse Orde actief ben geweest in de Federatie van Europese balies, een federatie van ongeveer 220 ordes van advocaten.

Het thema van de Sluitingszittingsdagen is 'In control'. Van de redenaar wordt verwacht om bij het thema aan te knopen, met de vrijheid om daar een eigen invulling aan te geven.

Verdere inspiratie voor deze rede kwam voort uit de recente ontwikkelingen op het gebied van het Nederlandse toezicht op de advocatuur, die ik als oud-deken met interesse volg.

Bij alle publicaties over toezicht komt steeds de gedachte op: waarom moet er zonnodig al 5 jaar na een buitengewoon lastige invoering van een toezichtmodel, dat effectief functioneert, alweer zo ingrijpend worden gesleuteld aan de regeling? In 1952 werd de Orde van Advocaten opgericht. In 1984 werd het tuchtrecht buiten de orde belegd bij de raden en hof van Discipline. In 1992 kwamen de Gedragsregels. Konden we niet een paar decennia wachten met ingrijpende wijzigingen.

Thomas Bertram Lance, een adviseur van Jimmy Carter, zei ooit: '**If it ain't broke, don't fix it. That's the trouble with government. Fixing things that aren't broken and not fixing things that are broken**'. Met dit simpele motto beloofde hij de overheid miljarden te besparen.

En dan waren er nog de vervelende discussies tussen landelijk en lokaal. Ware het niet goed geweest als een Europese Orde van Advocaten al eerder in de Nederlandse discussie had ingegrepen? Of minstens had geadviseerd of bemiddeld? Aan de rem had getrokken met een beroep op uniform geregeld Europees advocatenrecht?

We zien in Nederland gelukkig dat de overheid, de Minister voor Rechtsbescherming, zich rustig en in zekere zin afwachtend opstelt. De plannen vanuit de Orde van Advocaten worden omarmd, kritiek wordt serieus genomen. Dat ging in de periode 2010 tot 2014 wel anders. Op het nippertje kwam er toen overstemming nadat Walter Hendriksen een biertje was gaan drinken met Fred Teeven.

Minister Weerwind sprak op 16 juni jongstleden op het congres van de FBE en de Amsterdamse Orde van Advocaten. Zijn uitgesproken steun voor een onafhankelijke advocatuur geeft veel vertrouwen.

Opzet van deze rede

Eerst heeft de verhouding van de advocatuur met overheden mijn aandacht.

Dan ga ik in op de vraag of de rechtsstaat de advocatuur beschermt.

Met voorbeelden uit de praktijk bespreek ik of de belofte van een onafhankelijke advocatuur wordt waargemaakt?

Ik zal een rondje langs de Europese velden maken.

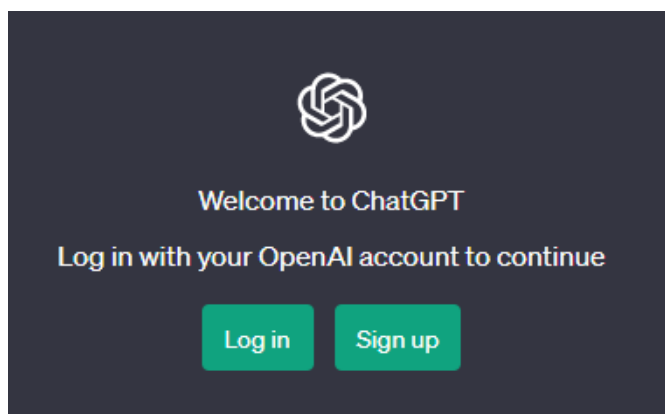
Om vervolgens te onderzoeken of er al zoiets als een Europese orde van advocaten bestaat.

En afsluiten met het antwoord op de vraag in de titel.

De verhouding tussen overheden en advocaten

Hoe is de verhouding tussen overheden en de advocatuur in Europa?

Chat GPT beantwoordde mij deze vraag als volgt:

Over het algemeen hebben overheden en advocaten een complexe en dynamische relatie die gebaseerd is op **wederzijds respect, onafhankelijkheid en samenwerking**.

In Europese landen wordt de advocatuur over het algemeen beschouwd als een **essentiële pijler van de rechtsstaat en een hoeksteen van het rechtssysteem**. Advocaten

spelen een **cruciale rol** bij het waarborgen van de rechten en vrijheden van individuen en het bieden van juridische bijstand en vertegenwoordiging. Ze zijn vaak betrokken bij het adviseren van individuen, bedrijven en zelfs overheden over juridische kwesties.

Overheden hebben de verantwoordelijkheid om het juridische systeem te reguleren en ervoor te zorgen dat advocaten zich houden aan de ethische normen en professionele regels die gelden voor hun beroep.

Daarnaast kunnen **overheden ook samenwerken met advocaten** bij het ontwikkelen van wetgeving, het uitvoeren van juridische procedures en het **vertegenwoordigen van de staat in rechtszaken**.

Het is echter belangrijk op te merken dat de exacte verhouding tussen overheden en de advocatuur kan variëren, afhankelijk van de politieke en juridische context van elk land. Bovendien **kunnen er altijd debatten en discussies zijn over kwesties zoals de onafhankelijkheid van advocaten, de toegang tot juridische bijstand en de rol van de overheid bij het reguleren van de advocatuur**.

Complex en dynamisch, maar met wederzijds respect en goed samenwerkend. Dat is de slogan die een samenvatting en duiding van informatie op het internet met behulp van kunstmatige intelligentie oplevert.

De relatie is zeker complex te noemen. De cliënt, bijgestaan door de advocaat is tenslotte niet zelden de tegenstander van de overheid, in het strafrecht, bestuursrecht of vreemdelingenrecht. De onafhankelijkheid van de advocaat schuurt met de wens van de overheid tot controle (in control > het thema van deze Sluitingszittingsdagen).

In de 16^e eeuw schreef **William Shakespeare** al in Henry VI:

"The first thing we do is, let's kill all the lawyers"

Overigens werd die term gebruikt door Dick the Butcher, de moordenaar en rechterhand van Jack Cade die een rebellie leidde tegen koning Henry. Dus niet door het gezag zelf. In elk geval werden advocaten, als de intelligentsia die de rechtsstaat zouden kunnen verdedigen, als een gevaar gezien. Beter om ze uit te schakelen.

In het Verenigd Koninkrijk woedt op dit moment een vergelijkbaar brutale discussie.

In 2016 werden drie rechters weggezet als 'Vijand van het Volk'. Dit, nadat zij in een vonnis uitspraken dat de Engelse regering de toestemming van het parlement nodig had om Brexit toe te staan. De juridische beroepsgroepen waren daarmee vogelvrij verklaard. De regering bestempelde in 2021 in een Tweet en via een video advocaten die asielzoekers bijstonden in hun gevecht tegen uitzetting als 'activistische advocaten' en verwachtte dat advocaten in beslissingen over uitzetting zouden berusten. Dit leidde tot grote onrust en zelfs bedreigingen van asieladvocaten.

In Nederland begon de discussie over de vermeende rol van advocaten als facilitator van de onderwereld in 2008 met het rapport van de parlementaire werkgroep verwevenheid onderwereld/bovenwereld.

Met stevige conclusies: advocaten misbruiken het afgeleid verschoningsrecht van de derdenrekening en laten crimineel geld storten op de privérekening. Het toezicht is onvoldoende en integriteit blijft onderbelicht in de opleiding. Er wordt veel met de mantel der liefde bedekt. Daarom is onafhankelijk toezicht op de beroepsgroep nodig.

Dit rapport heeft ons jaren dwarsgezet, terwijl de basis van dat onderzoek bijzonder wankel was. De parlementaire commissie had de krantenartikelen over verwevenheid van de onderwereld verzameld en gesproken met 26 wetenschappers, opsporingsambtenaren, toezichthouders en vertegenwoordigers uit de beroepsgroepen en naar hun mening gevraagd. Dat was het, en toen was de advocatuur verweven met de onderwereld.

Verwevenheid van de bovenwereld met de onderwereld

Rapport van de parlementaire werkgroep verwevenheid onderwereld/bovenwereld

Cisca Joldersma
Fred Teeven
Jan de Wit
Ton Heerts
Ed Anker
Raymond de Roon

Oktober 2008

In Nederland is de beschuldiging dat advocaten zich met criminelen zouden inlaten sindsdien nooit helemaal weggeweest.

Internationaal is er veel aandacht voor het rapport van de OESO van februari 2021 met de titel: 'Ending the Shell Game¹: Cracking down on the Professionals who enable Tax

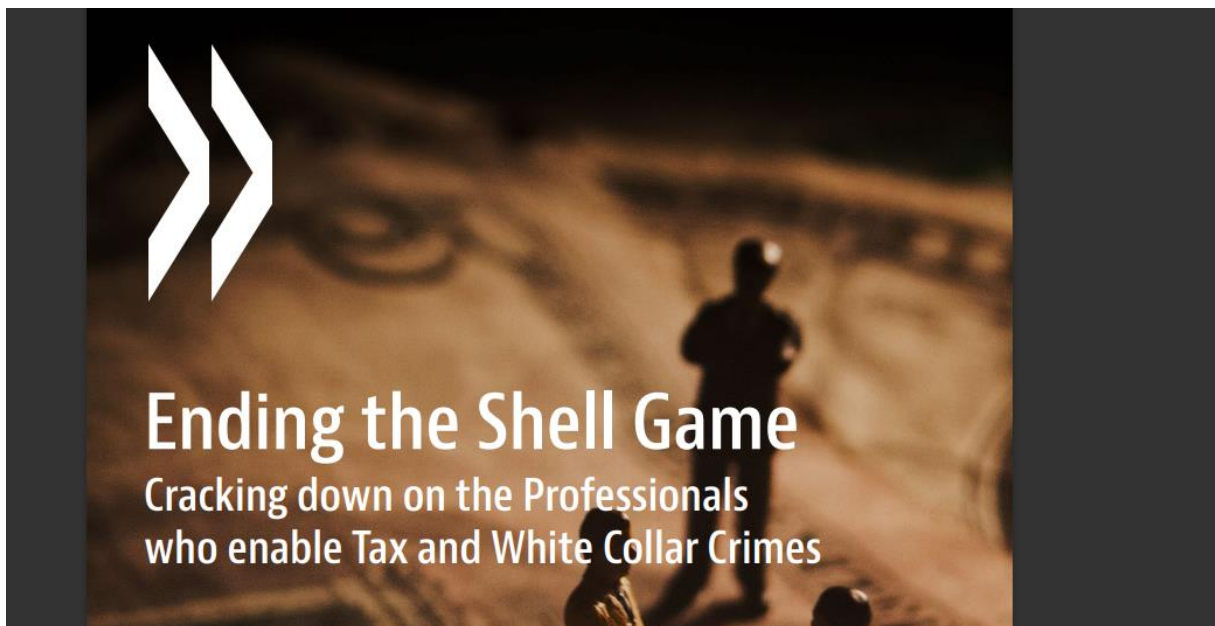
¹ OECD (2021), Ending the Shell Game: Cracking down on the Professionals who enable Tax and White Collar Crimes, OECD Publishing, Parijs. <http://www.oecd.org/tax/crime/ending-the-shell-game-cracking-down-on-the-professionals-who-enable-tax-and-white-collar-misdaden.htm>

and White Collar Crimes' Een *shell game* heeft niets met de oliemaatschappij te maken, maar daarmee wordt het oplichtersspel 'balletje balletje' bedoeld.

In de opening van het uitvoerige rapport wordt beschreven hoe financiële criminaliteit de laatste decennia is toegenomen en de publieke aandacht daarvoor is gegroeid. 'These crimes are often facilitated by lawyers, accountants, financial institutions and other professionals.' Dit ondermijnt het vertrouwen in de sector.

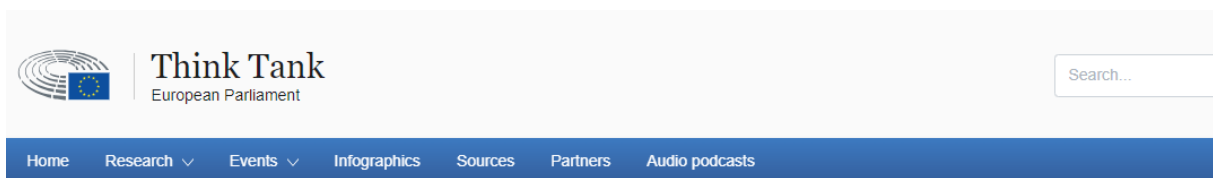
Aan dat oplichtersspel moet volgens de OESO een einde gemaakt worden. Daarbij geeft de OESO handvatten om deze criminelen een halt toe te roepen. Landen zouden kunnen overwegen om de geheimhoudingsplicht en het verschoningsrecht af te schaffen.

Vervelend is wel dat de OESO (Economische Ontwikkeling en Samenwerking) een invloedrijke organisatie is, een samenwerkingsverband van 37 landen bedoeld om sociaal en economisch beleid met elkaar af te stemmen.

44. Where countries are considering introducing specific criminal law provisions to address professional enablers, key elements to be considered could include:

- Defining professional enablers as accessory offenders to tax and economic crimes in accordance with the technical features of each national legal framework;
- Enactment of legislation that specifically targets and penalises enablers of tax crimes and other financial crimes;
- Extending sanctions beyond imprisonment and fines (e.g. disqualification) and applying different types of sanctions according to the different levels of intent;
- Lifting professional privilege in regards to privileged evidence of professional enablers when being directly investigated for the commission of a tax or economic crime;
- Setting appropriately lengthy statutes of limitations and grounds for its interruption and suspension that acknowledge the time-consuming and complex nature of these types of investigations;
- Ensuring there is a legal basis for co-operation of professional oversight bodies with investigators;
- Ensuring investigative agencies have adequate legal tools for engaging in complex investigations regarding professional enablers (e.g. powers to seize evidence and assets, and to interview witnesses and suspects).

Research / [Advanced search](#) / [Anti-money-laundering authority \(AMLA\): Countering money laundering and the financing of terrorism](#)

Anti-money-laundering authority (AMLA): Countering money laundering and the financing of terrorism

Briefing – 15-05-2023

In Europa zijn er inmiddels twee overkoepelende toezichthouders opgetuigd. OLAF, het Europees bureau voor fraudebestrijding. Het nam bijvoorbeeld 531 miljoen illegaal verhandelde sigaretten in beslag en kwam op tegen vervalste honing. En de AMLA, een centrale toezichthouder op de anti-witwasregelgeving, waar inmiddels 400 ambtenaren werken. De kans bestaat dat een Nederlandse advocaat in de toekomst een Spaanse of Griekse toezichthouder aan de deur krijgt, die de dossiers komt controleren. Voorlopig is er flink verzet tegen zo'n rechtstreeks toezicht, onder meer door de NovA.

Dan hebben we nog de publieke opinie, die over advocaten niet altijd positief is.

Op 2 juni schreef de door ons allen zo gewaardeerde Youp van 't Hek in zijn wekelijkse column in NRC over de rechtszaak in België tegen studenten die verdacht worden van betrokkenheid bij de dood van medestudent Sanda Dia door hem onder andere visolie met gemalen muis te laten drinken. Hij noemde hun advocaten 'gewiekst advocatentuig' die een overwinning behaalden nadat hun cliënten wegkwamen met een taakstraf en een geringe boete. Youp vraagt zich af of je in zo'n zaak als topadvocaat de totale juridische trukendoos moet opentrekken waarna de rechter niet anders kan dan mild vonnissen. Het gaat tenslotte niet om bellen op de brommer, maar om een urenlange martelpartij. 'Iets met recht en krom'. Hij vreest dat de topadvocaten heel tevreden over zichzelf zijn, maar er op de lange duur toch anders over zullen denken.

Reuzegummers

 Youp van 't Hek **2 juni 2023**

 Leestijd 2 minuten

Met zijn beschouwingen vertolkt Youp van 't Hek vaak wat het volk denkt. Ik vrees dat zijn visie op de advocaten in deze zaak met instemming van velen wordt ontvangen. Nu was het ook een bijzondere zaak, de rechters hebben ook extra uitleg gegeven bij hun vonnis en politici en YouTubers opgeroepen om niet eigenrichting te steunen en de politieke opinie niet op te hitsen.

Een ander voorbeeld. Enkele weken geleden woonde ik het symposium over toezicht van de Jonge Balie in Nieuwspoor bij. Daar werd ook de vraag gesteld waarom een advocaat onafhankelijk moet zijn. Er zat een vertegenwoordiger van een Ministerie in de zaal. Deze vertegenwoordiger zei het werkelijk niet te begrijpen waarom er een uitzondering voor de advocatuur gemaakt moet worden. Zij vond dat de Orde van Advocaten zich moet aansluiten bij de Corporate Governance Code, die laatstelijk op 20 december 2022 is aangepast. Was dit een opmerking uit onbegrip, of serieus bedoeld? De Nederlandse Corporate Governance Code richt zich op de governance van beursgenoteerde bedrijven en geeft een richtsnoer voor effectieve samenwerking, bestuur en goed toezicht door raden van commissarissen.

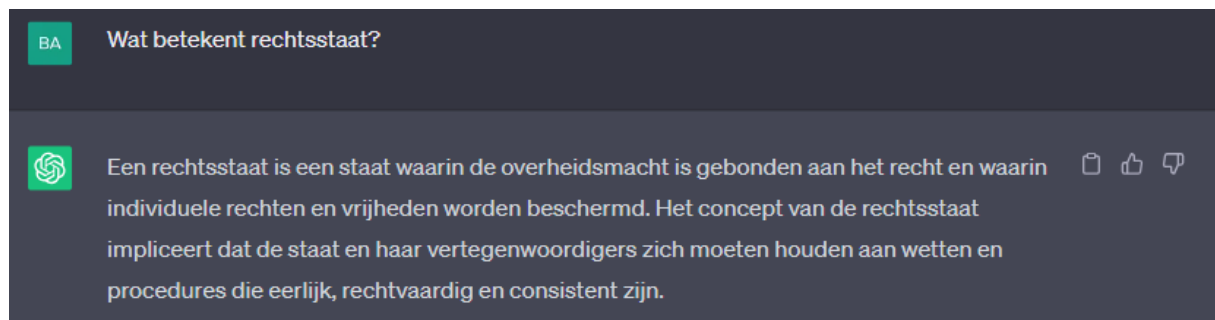
U heeft natuurlijk allen ook de artikelen in NRC en FD gelezen over de neef van een crimineel en de fraude door een notaris.

Mijn eerste conclusie is dan ook: de relatie tussen de advocatuur en de overheid is inderdaad complex en dynamisch, maar daarbij is vooral de positie van de advocaat en de reputatie van de advocatuur door druk van buitenaf heel kwetsbaar. Er is tegenwicht nodig.

Het tegenwicht

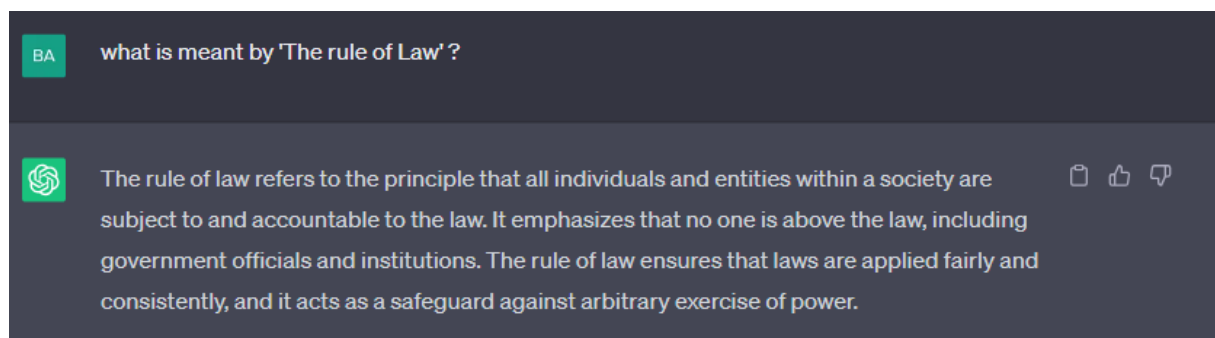
Het tegenwicht is de "rule of law", ofwel "de rechtsstaat". Het zijn vaak gehoorde termen, maar weet u wat hiermee bedoeld wordt?

Ik vroeg het nog maar een keer aan Chat GPT.

BA Wat betekent rechtsstaat?

Een rechtsstaat is een staat waarin de overheidsmacht is gebonden aan het recht en waarin individuele rechten en vrijheden worden beschermd. Het concept van de rechtsstaat impliceert dat de staat en haar vertegenwoordigers zich moeten houden aan wetten en procedures die eerlijk, rechtvaardig en consistent zijn.

BA what is meant by 'The rule of Law' ?

The rule of law refers to the principle that all individuals and entities within a society are subject to and accountable to the law. It emphasizes that no one is above the law, including government officials and institutions. The rule of law ensures that laws are applied fairly and consistently, and it acts as a safeguard against arbitrary exercise of power.

De overheid is gebonden aan het recht en iedereen is gelijk voor de wet.

Eerst de positie van de advocaat in de Nederlandse rechtsstaat. De advocaat wordt – opvallend genoeg - niet genoemd in de Grondwet. Artikel 18 noemt wel het recht op rechtsbijstand. Er is een Advocatenwet en daarin komt de onafhankelijke positie van de advocatuur tot uiting in de vastlegging van de kernwaarden in artikel 10a van de Advocatenwet. Dat gebeurde overigens pas in 2010: partijdigheid, integriteit, vertrouwelijkheid, onafhankelijkheid, deskundigheid. Volgens de Memorie van Toelichting staan de kernwaarden in de sleutel van het belang van een goede rechtsbedeling, dus de rechtsstaat dienende. Zij dienen als toetsingskader voor de beroepsuitoefening door advocaten en de beroepsregulering.

De Nederlandse advocaat heeft een wettelijke plicht om onafhankelijk op te treden, als partijdig en deskundig adviseur van de cliënt. Zo werkt het gelukkig ook in de Nederlandse praktijk. Een Nederlandse advocaat hoeft niet te vrezen voor persoonlijke represailles van de overheid of anderen als hij/zij een controversiële cliënt bijstaat. Een Nederlandse advocaat kan iedere stelling die de zaak van de cliënt dient aan het papier toevertrouwen in een dagvaarding of een verzoekschrift, of in een pleitnota, zonder te hoeven vrezen voor een bezoek door een toezichthouder of de politie. De vrees voor represailles door de staat is geen factor van betekenis voor de Nederlandse advocaat.

In Nederland zullen advocaten opstaan als die onafhankelijke positie aangetast dreigt te worden. Het zijn de advocaten die in toga de straat op gaan om te protesteren tegen bezuinigingen op de gefinancierde rechtshulp. Niet voor hun eigen portemonnee, maar voor de toegang tot het recht voor de financieel zwakkeren. Het is de advocatuur die opstaat als er plannen voor toezicht op de beroepsgroep komen die de onafhankelijke positie kunnen aantasten.

Het zal u niet verbazen dat er internationaal ook wel eens is nagedacht over de positie van de advocaat en de advocatuur in de rechtsstaat.

Er wordt vaak verwezen naar drie bronnen:

- UN Basic Principles on the Role of Lawyers and the independence of the legal profession. De VN hebben in de Algemene Vergadering van 1990 deze basisbeginselen unaniem aangenomen. De rol van de advocaat behoefde uitwerking, omdat de advocaat een belangrijke rol speelt bij het garanderen van de vrijheden van het individu. Zoals bijvoorbeeld beschreven wordt in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, Verklaringen over de behandeling van gedetineerden en de rechten van slachtoffers. De onafhankelijkheid van de advocaat en de zelfregulerende balie worden uitdrukkelijk genoemd:

“Lawyers are entitled to “freedom of association and assembly” and to “form and join self-governing professional associations to represent their interests, promote their continuing education and training and protect their professional integrity””.

- De Rule of Law Checklist, CDL-AD(2016)007 van de Commissie van Venetië van de Raad van Europa. Met deze checklist heeft de Commissie van Venetië vijf benchmarks ontwikkeld die het concept van de rechtsstaat standaardiseren en de kernelementen van de rechtsstaat in verschillende landen beschrijven. Dit zijn: legaliteit, rechtszekerheid, het voorkomen van machtsmisbruik, gelijkheid voor de wet en verbod van discriminatie en toegang tot de onafhankelijke rechter. Ook in dit rapport komt de onafhankelijkheid van de advocaat herhaaldelijk aan de orde.
- De CCBE nam het Charter of core principles of the European Legal profession aan in 2006 en voor het laatst aangepast in 2019. Tien basisbeginselen die in Europa gelden voor de advocatuur. Principes als onafhankelijkheid, geheimhouding, een fatsoenlijke praktijkuitoefening, maar ook de uitdrukkelijke onafhankelijkheid van de Orde van Advocaten worden hierin beschreven.

Charter of core principles of
the European legal profession
&
Code of conduct for European lawyers

The core principles are, in particular:

- (a) the independence of the lawyer, and the freedom of the lawyer to pursue the client's case;
- (b) the right and duty of the lawyer to keep clients' matters confidential and to respect professional secrecy;
- (c) avoidance of conflicts of interest, whether between different clients or between the client and the lawyer;
- (d) the dignity and honour of the legal profession, and the integrity and good repute of the individual lawyer;
- (e) loyalty to the client;
- (f) fair treatment of clients in relation to fees;
- (g) the lawyer's professional competence;
- (h) respect towards professional colleagues;
- (i) respect for the rule of law and the fair administration of justice; and
- (j) the self-regulation of the legal profession.

Dan is er nog het Rule of Law Report voor het jaar 2021 van de Europese Commissie waarin advocaten geclassificeerd als "centrale actoren in een constitutionele rechtsstaat"².

Welk woord komt hier vaak aan de orde? Juist!: "onafhankelijkheid".

De internationale rechtspraak

Het Hof van Justitie en het Europese Hof hebben zich herhaaldelijk uitgesproken over het beroep van advocaat. Een korte selectie:

² Europese Commissie, Verslag over de rechtsstaat 2022, COM(2022) 500 final, S. 11

- in 1984 in de zaak Klopp (107/83), daarna herhaald in diverse arresten, bijvoorbeeld in de zaak Wouters tegen de NovA (C 309/99) in 2002 bepaald dat de lidstaten vrij zijn om het beroep van advocaat te regelen.
- Ook het beroepsgeheim en het verschoningsrecht zijn geborgd door het EHRM en die rechten zijn zowel gebaseerd op 6 en 8 EVRM (Michaud / Frankrijk 2012, nr. 12323/11) en zijn van 'grande importance' voor het functioneren van justitie.
- Het Hof van Justitie (arbitragehof 13 juli 2005 / 126/2005) oordeelde al dat de advocaat is niet in staat om zijn taken van verdediging, advisering en vertegenwoordiging van zijn cliënt als hij in het kader daarvan met overheidsinstanties zou moeten samenwerken of informatie te verstrekken die hij in het kader van de juridische advisering heeft verkregen.
- Het hof van Justitie erkent ook de onafhankelijkheid van de advocaat. Het beroepsgeheim is in alle lidstaten erkend als belangrijk beginsel (AM&S Europe Ltd vs Europese Commissie. Nr. 155/79).
- Op 8 december 2022 heeft het Hof van Justitie (C-694/20) nog geoordeeld dat de verplichting voor een advocaat om andere dienstverleners te informeren inbreuk maakt op de vertrouwelijkheid van communicatie tussen een advocaat en zijn cliënt.
- Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens oordeelde in Airey vs Ierland 1979, (6289/73) dat er inbreuk op 6 EVRM werd gemaakt omdat mevrouw Airey geen advocaat kon krijgen in een ingewikkelde zaak en zij het honorarium van de advocaat niet kon bekostigen. De Ierse staat stelde dat zij wel zonder advocaat kon procederen.
- Het EHRM heeft ook bepaald dat advocaten niet mogen worden gehinderd of zelfs vervolgd in verband met het werk wat zij doen als advocaat. Dat raakt volgens het Hof de essentie van het systeem van het EVRM (EHRM 2003, Elci / Turkije).
- Advocaten hebben, wanneer zij een zaak behandelen en pleiten, volgens het hof een verruimde vrijheid van expressie (Nikola / Finland 2002, nr. 31611/96), over een advocate die werd vervolgd wegens smaad, omdat zij het Openbaar Ministerie had beschuldigd van tactieken om de waarheid te verbergen. Het Hof oordeelde dat zij binnen de context van de procedure de vrijheid had om dit te doen en dat zij niet een lid van het Openbaar Ministerie in persoon beschuldigde.
- Tenslotte heeft het hof geoordeeld over huiszoeking en tappen van advocaten. In de zaken Niemitz / Duitsland (1992, nr. 13710/88) heeft het Hof gesteld dat huiszoeking bij en het tappen van een advocaat omgeven moeten zijn met wettelijke en feitelijke waarborgen.

Mijn tweede conclusie: de kwetsbare advocaat en advocatuur worden beschermd door internationaal erkende en vastgelegde normen over de onafhankelijkheid van het beroep, en ook door de Europese hoven.

De praktijk

De advocaat en de advocatuur zijn onafhankelijk, maar is vastlegging daarvan genoeg?

Zo werk ik langzaam toe naar het antwoord op de vraag of een Europese Orde van advocaten nodig is. Het gaat namelijk niet overal goed met de advocatuur.

Eerst de vraag *waarom* een advocaat volstrekt onafhankelijk moet zijn. Sprekers die mij zijn voorgegaan hebben deze vraag uitvoerig en met verwijzing naar wet en historie besproken. Ik hou het bij twee voorbeelden die genoeg zeggen.

Als de vader van een gezin, boegbeeld van een bedrijf, populair in het verenigingsleven op de sportclub en culturele instellingen, plotseling wordt gearresteerd op verdenking

van grootscheepse fraude, dan stort zijn wereld in elkaar. De praktijk leert dat iedereen hem laat vallen, hij wordt gecancelled. De publieke opinie keert zich tegen hem, terwijl hij tegelijkertijd een juridisch gevecht moet leveren met justitie. Op dat moment heeft hij nog maar één anker en dat is zijn advocaat, die als vertrouwensman/vrouw onafhankelijk van al die boze buitenstaanders volstrekt partijdig de man bijstaat in een zaak tegen de overheid. Onder dat geweld mag de overheid geen invloed op die advocaat hebben.

In de VS wordt op dit moment Chad Doerman ervan verdacht dat hij zijn drie zoons, 3, 4 en 7 jaar oud, op 15 juni jongstleden in de voortuin op een rij heeft gezet en standrechtelijk heeft geëxecuteerd met een geweer. Ook deze man moet een advocaat hebben die onafhankelijk van de druk van de publieke opinie partijdig hem kan bijstaan. De advocaat verdedigt niet de daad, maar de verdachte.

Het belang van de onafhankelijke advocaat komt in iedere zaak terug, niet alleen in deze extreme voorbeelden.

De wettelijk geregelde onafhankelijkheid van de advocaat wordt een privilege genoemd. Privileges gaan altijd samen met verantwoordelijkheden. Voor de advocaat zijn dat de verplichtingen om deskundig, vertrouwelijk en integer op te treden. De toetsing van deze kernwaarden is in Nederland neergelegd bij de tuchtrechter die, anders dan vaak wordt gedacht, in hoogste instantie in meerderheid uit beroepsrechters bestaat.

Het Nederlandse toezicht en tuchtrecht beschermt de onafhankelijkheid van de advocaat.

Advocaten in Europa zijn over het algemeen op dezelfde wijze georganiseerd en onderworpen aan vergelijkbare stelsels van tuchtrecht. De Ordes van Advocaten zijn zelfregulerend. Tegen advocaten kunnen klachten worden ingediend met als ultieme sanctie een schrapping van het tableau. Noemenswaardig zijn de fantasievolle sanctiemogelijkheden in Europa. Zo kan de advocaat in Denemarken door de tuchtrechter als sanctie van een zaak gehaald worden. In Frankrijk kan de tuchtrechter een advocaat zijn eretitels ontnemen. In Duitsland is er zelfs cassatie mogelijk van tuchtuitspraken. En in de UK kan een advocaat worden veroordeeld om zijn excuses aan te bieden en het honorarium terug te betalen.

Mijn derde conclusie is dat de onafhankelijkheid van de advocaat wezenlijk is voor de rechtstaat en wordt beschermd door een onafhankelijke en zelf-regulerende balie.

De internationale uitwerking

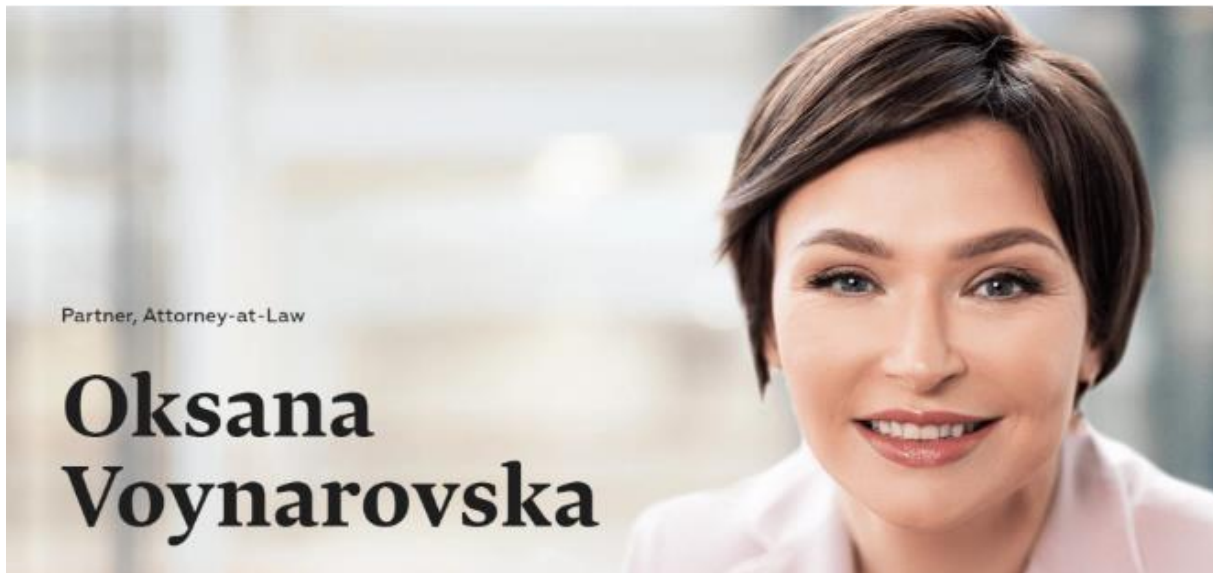
Dan steek ik de landsgrenzen over.

In de uitwerking van het eerder genoemde 10^e Principle van de CCBE – ‘self-regulation of the legal profession’ staat het volgende:

It is one of the hallmarks of unfree societies that the state, either overtly or covertly, controls the legal profession and the activities of lawyers.

Maar niet alleen in volstrekt onvrije landen. Hierna geef ik een aantal stevige voorbeelden van pogingen van overheden om de advocatuur te ondermijnen, zoals die op dit moment aan de orde zijn.

- De onmogelijke positie van advocaten in Rusland en in Belarus heeft nauwelijks toelichting. Het wordt het werken volstrekt onmogelijk gemaakt en zij kunnen represailles vragen als zij tegen het belang van de staat ingaan.

Advocaten in Oost-Oekraïne zijn aan het vechten, of hun praktijk ligt volledig stil omdat de rechtspraak stil ligt. In Kiev is het iets beter. Vorige week vertelde Oekraïense collega Oksana Voynarovska familierechtadvocate, in een webinar dat er in Oekraïne wordt gestreefd naar een war-life balance. Als het luchtalarm afgaat tijdens een zitting, dan stelt de rechter aan partijen voor of de zitting onderbroken moet om naar de schuilkelder te gaan, of de zitting zullen voortzetten. Schuilkelders zijn inmiddels ingericht als flexplekken, met bureaus en wifi om door te kunnen werken.

- Voor het Poolse constitutionele hof is een zaak aanhangig gemaakt door een groep parlementariërs, die met hun partijen een meerderheid in het parlement hebben. Er wordt betoogd dat het verplichte lidmaatschap van een orde onconstitutioneel is. Daarom het voorstel om het verplichte lidmaatschap van één van de twee ordes van advocaten op te heffen. Met als gevolg dat er nog veel

meer advocatenverenigingen kunnen worden opgericht, onder meer door overheidsgetrouwen en de huidige ordes zich niet zullen kunnen handhaven. In Polen kunnen advocaten zich gelukkig wel uitspreken tegen de staat en vol gas tegenwicht bieden. Het wetsvoorstel is voorlopig geblokkeerd.

- In 2021 begon de afdeling Interne Zaken van het Openbaar Ministerie in Polen een onderzoek tegen advocaat Michal Romanowski. Romanowski stond twee rechters bij, tegen welke rechters strafzaken en tuchtzaken waren aangespannen omdat zij de rechtmatigheid van voorstellen van de Poolse overheid over de onafhankelijkheid van rechters in twijfel hadden getrokken. Nadat de schorsing van de rechters door een rechtbank was opgeheven, weigerde de President van dat gerecht om deze rechters hun werkzaamheden te laten hervatten. Advocaat Romanowski deed melding van rechtsweigeren. Hij kreeg daarop een klacht van de Nationale Ombudsman voor tuchtzaken. Vervolgens werd hij beschuldigd van belediging van een grondwettelijk orgaan van de staat, nadat hij een open brief had gestuurd waarbij hij de onafhankelijkheid van een magistraat in het constitutioneel hof in twijfel had getrokken. De zaak loopt nog steeds.
- Op 5 juni jongstleden oordeelde het Europese Hof van Justitie dat Polen in strijd met EU-wetgeving oordeelde toen het in 2019 de rechterlijke macht hervormde. Het is de vierde zaak die Polen verliest. Het betrof de zogenoemde Muilkofwet, die het rechters verbod om de onafhankelijkheid van rechtbank en rechters te laten toetsen bij het Europese Hof van Justitie. Ook mochten rechters zich niet verzetten tegen de hervormingen van de regerende partij, PiS. Rechters die dat deden kregen tuchtklachten.
- De deken van Warschau, Mikolaj Piertzak, vorige week nog gedecoreerd door Lawyers voor Lawyers in Amsterdam, zich genoodzaakt om de Poolse staat voor het Europese hof te dagen omdat er onvoldoende waarborgen zijn voor personen die door de Poolse staat door één van de 10 veiligheidsdiensten worden afgeluisterd en bespioneerd. De wet biedt daarvoor zeer ruime grondslag, terwijl de gevolgd personen niet hoeven te worden ingelicht over het feit dat zij de veiligheidsdienst achter zich aan hadden.
- In Luxemburg wil de staat een onderscheid maken tussen advieswerk en proceswerk als het gaat om het beroepsgeheim.
- In Frankrijk ligt er een voorstel om het beroepsgeheim te versterken en zijn er regels in de maak om te voorkomen dat advocaten kunnen worden afgeluisterd, en ook regels in het kader van huiszoekingen bij advocaten, maar die regels voldoen juist niet aan uitspraken hierover van het HvJ en het EHRM en betekenen een verslechtering van de positie van de advocaat.
- De balie Estland klaagt over het gebrek aan regelgeving op het gebied van zoekingen bij advocatenkantoren en inconsistente praktijken bij het Openbaar Ministerie en de Rechtbank.
- In België menen de belastingautoriteiten dat advocaten zich niet op hun beroepsgeheim kunnen beroepen omdat ze al worden beschermd door het ambtsgeheim van de belastingambtenaren en de geheimhouding/privacy in de belastingwetten.
- De Nederlandse Orde heeft internationaal aandacht gevraagd voor de plannen om visueel toezicht op gesprekken tussen advocaten en gedetineerden toe te staan.
- In Tsjechië werden gesprekken tussen advocaten en gedetineerden in de gevangenis afgetapt.
- In Litouwen bestaat er cameratoezicht op bezoeken van advocaten aan hun cliënten.
- In Bulgarije wordt het werk van advocaten moeilijk gemaakt door in een algemene wettelijke bepaling de mogelijkheid op te nemen om de beloning voor de diensten van de advocaat lager te stellen dan op basis van het Decreet voor

Minimale beloningen voor advocaten was vastgesteld. De waardering van de diensten is nu afhankelijk van de beoordeling door ambtenaren, die regelmatig onder de grens van het Decreet duiken.

- In Tsjechië zijn de tarieven voor advocaten in het kader van proceskostenveroordelingen al sinds 2006 niet meer geïndexeerd.
- In Finland wordt de advocatuur gehinderd doordat de rechter en de officier van justitie wel in het digitale dossier kunnen kijken via schermen in de rechtszaal, maar voor de advocaat is zo'n scherm niet aanwezig.
- In Italië wordt de Orde van Advocaten als overheidsinstantie aangemerkt. Met dezelfde administratieve verplichtingen als ministeries of andere overheidsinstellingen. Kleine ordes van advocaten kunnen daar niet aan voldoen. Op basis van anti-corruptiewetten zijn ordes van advocaten verplicht om het inkomen en vermogen van hun leden te publiceren, zulks terwijl de ordes op geen enkele wijze door de staat gefinancierd worden. De Italiaanse overheid wil ordes van advocaten ook onder aanbestedingswetten brengen, terwijl als in 2013 door het Hof van Justitie (C-526/11) dat de orde van advocaten geen entiteit is die onder het publiek recht valt.
- Zweden worstelt met toenemende criminaliteit. De Zweedse nationale balie moet alle zeilen bijzetten om te bevorderen dat de kernwaarden van de advocatuur, zoals de onafhankelijkheid en geheimhouding gerespecteerd blijven worden en niet ten prooi vallen aan crimefightersmentaliteit van de overheid en het publiek.
- Zeer actueel is de problematische situatie in Portugal.

STATEMENT OF THE FBE PRESIDENCY

ON THE STATE OF AFFAIR OF LAWYER'S PROFESSION IN THE LIGHT OF PROPOSED AMENDMENTS BY THE PORTUGUESE GOVERNMENT

De Ordem dos Advogados is fel gekant tegen een voorgestelde wijziging van de Portugese Advocatenwet. De overheid stuurde het voorstel van wet op dinsdag 6 juni naar de Orde voor commentaar met deadline voor een reactie tot 13 juni, zich natuurlijk terdege beseffende dat diezelfde week woensdag en donderdag in Lissabon (waar zowel het Ministerie als de Orde gevestigd zijn) feestdagen waren, zodat de Orde uiteindelijk maar 48 uur had om op het voorstel te reageren. De wijziging houdt in dat gemeenten, pastoraal werkers, ambtenaren en niet-juridisch geschoolden juridisch advies mogen gaan geven, terwijl deze rechtsbijstandsverleners onder de Advocatenwet zullen komen te vallen. Verder wil de staat de opleiding van advocaten beperken tot 1 jaar. De FBE schreef het Portugese Ministerie van Justitie aan, met uitleg dat het voorstel in strijd is met internationale verdragen, uitgangspunten over de onafhankelijkheid van de balie en kernwaarden van de advocatuur. Er wordt internationale druk georganiseerd.

- Tenslotte noem ik, binnen de grenzen van Europa, de bijzondere situatie in Turkije waar advocaten door de overheid onder druk worden gezet, bedreigd, gepest en vervolgd. Zo werden in 2022 19 advocaten, allen lid van de Progressieve Advocatenvereniging veroordeeld tot gevangenisstraffen van in totaal 146 jaar op verdenking van betrokkenheid bij terroristische activiteiten. Lawyers for Lawyers en de commissie Mensenrechten van de FBE (onder meer vertegenwoordigd door de deken Rotterdam Peter Hanenberg) wonen dit soort processen bij. Zij zitten achter in de rechtszaal met blikken die dwingen. Het

proces in die zaal is vaak eerlijker dan in de zaal waar geen advocaten het proces bijwonen. Op de foto's de internationale advocaten die aanwezig waren bij een proces tegen functionarissen van de Turkse nationale orde en de balie Ankara voor belediging van de hoogste ambtenaar van het departement van religieuze zaken. De tweede foto betrof een proces in Izmir, gelukkig ook eindigend in een vrijspraak. Met name in de Koerdische regio's is het gebruikelijk dat een advocaat minstens één keer in de loopbaan een aantal maanden de gevangenis in gaat in verband met de uitoefening van zijn of haar beroep.

Mijn vierde conclusie is dat de onafhankelijkheid van het beroep en de vrijheid van de advocaat niet in alle Europese landen de praktijk is.

Ligt daarin dan een reden om een Europese Orde van advocaten als belangenbehartiger op te richten, met slagkracht om overal waar de advocatuur geblokkeerd wordt te kunnen optreden?

Ik sla een zijstraat in, want er is een nieuwe dimensie – kunstmatige intelligentie

Op 30 november 2022 werd Chat GPT geïntroduceerd. Vriend en vijand zijn het erover eens dat deze vorm van kunstmatige intelligentie de komende jaren een grote invloed zal hebben op ons beroep. Advocaten onderzoeken feiten en jurisprudentie. Dat zal veel preciezer en sneller gaan. Het antwoord op de beslissing wie juridisch gelijk en wie juridisch ongelijk heeft, het antwoord op de vraag waar de cliënt naar op zoek is, zal worden gegeven door de computer. De computer zal contracten kunnen schrijven. Daar draaien hele volksstammen advocaten op dit moment hun omzet op.

EUROPEAN LAWYERS IN THE ERA OF CHATGPT

GUIDELINES ON HOW LAWYERS SHOULD TAKE ADVANTAGE OF THE OPPORTUNITIES OFFERED BY LARGE LANGUAGE MODELS AND GENERATIVE AI

Uit veel publicaties blijkt de verwachting dat kunstmatige intelligentie ook veel invloed zal hebben voor onze beroeps- en praktijkregels. Die behoeven uitbreiding of verandering; bijvoorbeeld over de wijze waarop cliënten en derden moeten worden geïnformeerd dat er gebruik is gemaakt van kunstmatige intelligentie. Of over de bescherming van het beroepsgeheim als stukken met persoonsgegevens door internetzoekmachines worden gehaald om samengevat te worden.

Kunstmatige intelligentie is wereldwijd en heeft niets met landsgrenzen te maken. Verwacht mag worden dat kunstmatige intelligentie een rol zal spelen bij nieuwe wet- en regelgeving, die veel universeler zal worden en ook bij het toezicht.

Mijn vijfde conclusie: kunstmatige intelligentie zal een uniformerende en nivellerende invloed op het beroep en het recht hebben. Landsgrenzen doen er niet meer toe.

Een Europese Orde van Advocaten?

Terug naar de vraag waar het in deze rede om gaat.

Iedere orde van advocaten, Bar Association of Law Society, vervult in Europa één belangrijke taak: belangenbehartiging. De belangen van de beroepsgroep worden intern en extern bewaakt in de vorm van lobby door ordes van advocaten. Daarnaast worden ook de belangen van de cliënten en derden gediend met toezicht en klachtrecht. De orde van advocaten is een zelfregulerende organisatie.

Advocaten in Europa verrichten, los van de vraag of zij werken in een common law stelsel of civil law stelsel, min of meer hetzelfde werk. Met gebruikmaking van min of meer dezelfde wetten. De positie van de advocaat is in internationale basisbeginselen

neergelegd. De advocaten worden vertegenwoordigd door min of meer op dezelfde manier georganiseerde ordes van advocaten, die min of meer dezelfde taken vervullen.

De beroepsgroep is kwetsbaar. In diverse landen staat het beroep onder druk. Sommige overheden belijden nog slechts met de mond de onafhankelijkheid van de advocatuur, maar geniepige wetsvoorstellen ondermijnen het beroep.

Er is veel te zeggen voor een professioneel georganiseerde Europese orde van advocaten, die het Europese speelveld overziet en met mandaat om in te grijpen waar dat nodig is, eventueel zelfs met de mogelijkheid om zich te verzetten tegen wetsvoorstellen en daarover te procederen. Ook het toezicht zou volgens internationale standaarden kunnen worden georganiseerd, proactief, thematisch en voor alle advocaten in Europa gelijk. Grensoverschrijdende wetgeving en kunstmatige intelligentie geven dit initiatief de wind in de rug. Dus waarom niet?

De internationale spelers

Is een Europese Orde van advocaten een realistische gedachte of een illusie?

Er zijn al veel internationale organisatie die de belangen van advocaten en de advocatuur behartigen.

Ik noem als eerste de CCBE, de Raad van Europese Balies. Gevestigd in Brussel met een staf van ongeveer 12, richt de CCBE zich vooral op wet- en regelgeving die de Europese Commissie voorstelt. De CCBE toetst de relevantie voor de advocatuur. Het kan gaan om anti-witwasregels, maar evenzeer om milieuwetgeving, zo lang er maar een haakje is met de advocatuur. De CCBE is een ambtelijke organisatie. Alleen nationale ordes van advocaten zijn lid van de CCBE, die elke twee maanden bij elkaar komt. Er wordt heel goed werk gedaan in de CCBE. Een groot probleem is echter dat de resultaten van dat goede werk zelden bekend raken bij de advocaten op de werkvloer. Daar ligt een stevig communicatieprobleem.

De organisatie waar ik tot 2 weken geleden President van was is de Federatie van Europese Balies. De FBE is de lokale tegenhanger van de CCBE, met wie wij ook veel samenwerken. De FBE heeft de contacten met de lokale ordes van advocaten, hoewel er ook veel nationale ordes lid van de FBE zijn. De FBE is typisch een activistische organisatie. Als er ergens crisis is, dan ondersteunt de FBE de betrokken balie.

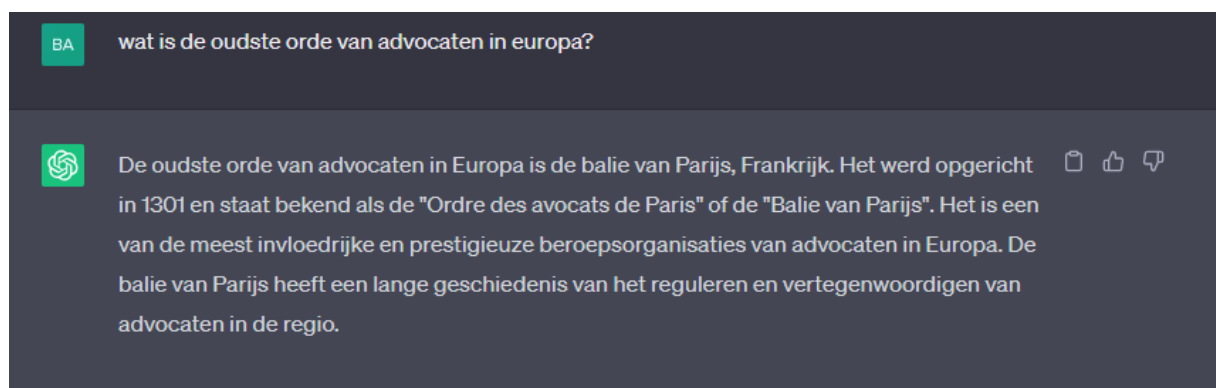
De International Bar Association (IBA) noemt zich de 'The global voice of the legal profession' en de 'Foremost organisation for international legal practitioners, bar associations and law societies'. De IBA is een krachtige en rijke organisatie, die grote congressen organiseert. Er zijn wereldwijd ongeveer 80000 advocaten lid van de IBA en zo'n 190 orde van advocaten uit 170 landen. In de praktijk is de IBA vooral interessant voor grote advocatenkantoren. De IBA leeft van de conferenties, zoals de conferentie over Law and Sports in Qatar, the Future of Law Firm Management in Boekarest. Het zijn plekken om te netwerken. De 'gewone' advocaat kan zich de prijs voor het congres, vaak enkele duizenden euro's meestal niet veroorloven.

De IBA bemoeit zich ook met de beroepsregels, maar dat gaat niet altijd goed. Op dit moment woedt er een discussie over een project van de IBA over de ethische rol van advocaten. De IBA schreef internationale principes over het gedrag van advocaten. Er ligt een voorstel waar diverse internationale organisaties, zoals de FBE, de CCBE en grote balies over gevallen zijn. De IBA wil in haar principes een tekst opnemen waarin de verantwoordelijkheid voor advocaten om het algemeen belang te dienen duidelijker tot uitdrukking komt. Vergelijkbaar met de discussie van 10 jaar geleden in Nederland over de 6^e kernwaarde die er nooit kwam.

Dan is er nog de UIA. Deze bijna 100 jaar oude organisatie richt zich op netwerken, educatie en professionele ontwikkeling. Van oorsprong Belgisch, Frans en Luxemburgs, heeft de UIA een Franse signatuur, maar probeert ook Engelstaligen te binden. Advocaten reizen naar de evenementen van de UIA om zaken te doen of vakinhoudelijke kennis op te doen. De UIA is wat minder hoogdravend dan de IBA, maar heeft een belangrijke stem als er internationaal verzet moet worden gepleegd.

Dan zijn er nog de AIJA, de club van jonge advocaten, ELF het opleidingsinstituut van de CCBE, Lawyers for Lawyers, de in Nederland gevestigde stichting die zich bezighoudt met mensenrechtenschendingen tegen advocaten.

En natuurlijk zijn er krachtige en grote ordes van advocaten, zoals de balie Parijs die 32000 van de totaal 72000 advocaten in Frankrijk vertegenwoordigt. En volgens Chat GPT de oudste orde van advocaten in Europa, opgericht in 1301.

The screenshot shows a chat interface with a dark background. At the top, a question is asked: "wat is de oudste orde van advocaten in europa?". Below the question, an answer is provided: "De oudste orde van advocaten in Europa is de balie van Parijs, Frankrijk. Het werd opgericht in 1301 en staat bekend als de 'Ordre des avocats de Paris' of de 'Balie van Parijs'. Het is een van de meest invloedrijke en prestigieuze beroepsorganisaties van advocaten in Europa. De balie van Parijs heeft een lange geschiedenis van het reguleren en vertegenwoordigen van advocaten in de regio." To the right of the answer, there are icons for copying, liking, and replying.

De balie Barcelona stamt uit 1833 en vertegenwoordigt de belangen van 25000 advocaten. Met de grootste juridische bibliotheek van Europa. Met 300 man personeel. De balie Madrid kent 75000 leden en stamt uit 1596. Een enorme professionele organisatie met een sterke invloed in de maatschappij.

Uit het voorgaande blijkt hoezeer Europa een potpourri van belangen en krachten is, Met veel waardevolle verworvenheden. Het is een illusie om te denken dat een Europese Orde van Advocaten de positie van dit soort organisaties, met hun eigen historie, tradities en positie kan vervangen.

Op kleinere schaal geldt dat ook voor Nederland. Wat in decennia is opgebouwd, kan niet zomaar afgebroken worden. De afgelopen jaren leek de lokale orde van advocaten inclusief deken in de voorstellen soepeltjes vervangen te worden door een landelijke toezichthouder met lokale toezichtbureaus. Dat lijkt nu mee te vallen. Overigens vielen mijn Europese collega's om van verbazing als ik vertelde over de ingrijpende Nederlandse plannen.

Mijn zesde conclusie: het complexe netwerk van krachtige advocatenorganisaties met hun historie en tradities is niet te vervangen door een Europese Orde van Advocaten.

Geen Europese Orde van Advocaten, hoe nu verder?

De eerder in deze rede geschetste eigentijdse uitdagingen voor de advocatuur hebben de aandacht getrokken van de Raad van Europa. In 2020 is een Comité van Experts voor de bescherming van advocaten (CJ-AV) opgericht.

WWW.COE.INT HUMAN RIGHTS DEMOCRACY RULE OF LAW EXPLORE English Connect

COUNCIL OF EUROPE COUNCIL OF EUROPE European Committee on Legal Co-operation

Home About CDCJ Subordinate Committees Topics COVID-19 Collaborative site

You are here: European Committee on Legal Co-operation > Subordinate Committees > Committee of Experts on the Protection of Lawyers (CJ-AV)

Committee of Experts on the Protection of Lawyers (CJ-AV)

The profession of lawyer plays a central role in the administration of justice, the defense of human rights, democracy and the rule of law. Nowadays, lawyers, both individually and institutionally, are increasingly the target of attacks of all kinds which put in difficulty, even in danger, the independent and secure exercise of their profession.

In 2020, the Council of Europe's European Committee on Legal Co-operation (CDCJ) has looked into possible actions to ensure an adequate level of protection to lawyers when exercising their profession. It considered the feasibility of a new European legal instrument, taking into account possible alternatives through which the protection for lawyers could be enhanced, considering the existing international instruments, notably the Committee of Ministers Recommendation R(2000)21 on the freedom of exercise of the profession of lawyer and the European Convention on Human Rights, as well as the case-law of the European Court of Human Rights.

On the basis of this study, the Committee of Ministers established as of January 2022 a Committee of experts on the protection of lawyers (CJ-AV). The CJ-AV consists of 15 representatives of member States, as well as participants and observers as set out in the adopted Terms of reference. The Committee is tasked with the elaboration of a legal instrument aimed at strengthening the protection of the profession of lawyer and the right to practice the profession without prejudice or restraint, under the authority of the Committee of Ministers and of the European Committee on Legal Co-operation (CDCJ).

www.coe.int/cdcj

Search tool

NEWSLETTER Legal Co-operation

Het Comité is in het leven geroepen om te onderzoeken of er een nieuw instrument in het leven moet worden geroepen ter bescherming van de advocatuur.

Aan dit comité nemen 40 partijen deel, 15 vertegenwoordigers van lidstaten van de Raad van Europa en verder individuele leden, zoals hoogleraren, vertegenwoordigers van ordes van advocaten. Daarnaast waarnemers, met name vertegenwoordigers van advocatenorganisaties, zoals de CCBE, de FBE, de UIA, de ECBA, Lawyers for Lawyers, maar ook vertegenwoordigers van de Europese hoven.

Advocaten zijn het voorwerp van pesterijen, bedreigingen en aanvallen, al dan niet door overheden. Er is soms sprake van een directe invloed in de professionele werksfeer.

Onderzocht wordt of er serieuze en dringende problemen zijn die de advocatuur bedreigen. De problemen zijn in verschillende lidstaten verschillend, maar er is reden om aan te nemen dat de problemen groter geworden zijn.

Daarom moet er worden gewerkt aan een voor iedereen duidelijke set van standaarden over het beroep van advocaat, die als gids moeten gelden voor nationale wetgeving ter bescherming van de praktijk van advocaten. De niet-bindende standaarden, waarover ik eerder sprak, voldoen niet meer en het mandaat van het Europese Hof is onvoldoende.

Er zou nagedacht kunnen worden over een equivalent voor de advocaat zoals de Consultive Councils of European Judges and European Prosecutors.

In de opzet kan er een individueel of collectief klachtrecht in het leven moeten worden geroepen, op basis waarvan opgetreden kan worden. Het draagvlak voor zo'n Conventie moet van de lidstaten komen. Het klachtrecht zou niet alleen van individuen moeten komen, maar ook moeten met name genoemde internationale organisaties die zich bezighouden met de belangen van de beroepsgroep worden toegelaten als belanghebbenden die problemen kunnen aankaarten.

Het 'instrument' zal niet in de richting gaan van een tribunaal. Er wordt gedacht in de richting van UN-achtige systeem, zoals de Veiligheidsraad, met de mogelijkheid om resoluties uit te brengen.

De gedachtenvorming hierover is in volle gang. Duidelijk is wel dat de advocatuur op een kruispunt staat. Het momentum is daar voor jonge advocaten om zich in te zetten voor de balie van de toekomst. Jullie zijn daartoe van harte uitgenodigd.

Slot

Hiermee kom ik aan het einde van deze rede.

Ik dank mijn lieve echtgenote Roos voor haar geduld. Zij moest de afgelopen maanden regelmatig twee keer dezelfde vraag stellen omdat ik met mijn hoofd bij deze rede was. Ook stel ik het zeer op prijs dat enkele familieleden vandaag zijn komen luisteren. Dank ook aan Suzanne Hendrickx en Hendrik Sytema voor het meelesen.

Natuurlijk had ik nooit de illusie van een Europese Orde van Advocaten. Het was zelfs geen dagdroom. Het onderwerp van deze rede verwatert na mijn analyse tot niet meer dan een prikkelende titel.

De Haagse Orde van Advocaten kan zeker niet vervangen worden, want is een voorbeeld van een orde die alle verplichtingen van belangenbehartiging op een effectieve manier vervult. En de Haagse Balie is de gezelligste balie van Nederland, maar dat wist u al.

Bas Martens
